

Asia C-562/21 PPU

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

14.9.2021

Ennakkoratkaisupyynnön esittävä tuomioistuin:

Rechtbank Amsterdam (Alankomaat)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

14.9.2021

Kantaja:

Openbaar Ministerie (syyttäviviranomainen)

Vastaaja:

X

C-562/21 PPU – 1

RECHTBANK AMSTERDAM (AMSTERDAMIN ALIOIKEUS)

**INTERNATIONALE RECHTSHULPKAMER
(KANSAINVÄLISEN OIKEUSAVUN JAOSTO)**

[– –] Välipäätöksen tekemispäivä: 14.9.2021

VÄLIPÄÄTÖS

vaatimuksesta, jonka virallinen syyttäjä on esittänyt luovuttamisesta annetun lain (Overleveringswet, jäljempänä OLW) 23 §:n nojalla tässä alioikeudessa. Kyseinen vaatimus on päivätty 19.5.2021, ja se koskee muun muassa eurooppalaisen pidätysmääräyksen käsiteltäväksi ottamista.

Kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antoi 6.4.2021 the Regional Court [Sąd Okręgowy] in Lublin (Puola), ja siinä pyydetään seuraavan henkilön pidättämistä ja luovuttamista:

X

[– –] säilöön otettuna Penitenciaire Inrichting Zuid-Oostissa [– –]
jäljempänä luovutettavaksi pyydetty henkilö.

1. Asian käsittelyn vaiheet

[käsittely kansallisessa tuomioistuimessa] [– –]

2. Ennakkoratkaisupyyntö

2.1 Sovellettava lainsäädäntö

Unionin oikeus

I. Euroopan unionin perusoikeuskirja (jäljempänä perusoikeuskirja)

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa, 51 artiklan 1 kohdassa sekä 52 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

47 artikla

Oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen

Jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.

51 artikla

Soveltamisala

1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltansa mukaisesti ja unionille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.

52 artikla

Oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta

--

3. Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.

- II. Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehty neuvoston puitepäättös 2002/584/YOS (jäljempänä puitepäättös 2002/584/YOS), EYVL 2002, L 1[9]0/1, sellaisena kuin se on muutettuna puitepäätöksellä 2009/299/YOS, EUVL 2009, L [81/24]

Puitepäätöksen 2002/584/YOS 1 artiklan 3 kohdassa ja 15 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

1 artikla

Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön

--

3. Tämä puitepäättös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.

15 artikla

Luovuttamispäättös

1. Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tekee päätöksen henkilön luovuttamisesta tässä puitepäätöksessä määritetyissä määräajoissa ja siinä määritetyin edellytyksin.

Alankomaiden oikeus

- III. Luovuttamisesta annettu laki (Overleveringswet, jäljempänä OLW)

OLW:ssä (29.4.2004 annettu laki, Stb. 2004, nro 195), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 17.3.2021 annetulla lailla (Stb. 2021, nro 155) pannaan puitepäättös 2002/584/YOS täytäntöön. OLW:n 1 §:n g kohdassa, 11 §:n 1 momentissa, 26 §:n 1 momentissa ja 28 §:n 1–3 momentissa säädetään käsiteltävänä olevan asian kannalta merkityksellisiltä osin seuraavaa:

1 §

Tässä laissa tarkoitetaan

--

g. tuomioistuimella rechtbank Amsterdamia (Amsterdamin alioikeus);

--

11 §

1. Eurooppalaista pidätysmääräystä ei noudateta tapauksissa, joissa tuomioistuimen mukaan on olemassa painavia perusteita uskoa, että luovutettavaksi pyydetty henkilö altistuu todelliselle vaaralle siitä, että hänen Euroopan unionin perusoikeuskirjassa taattuja perusoikeuksiaan loukataan.

26 §

1. Tuomioistuin tutkii -- onko luovuttaminen mahdollista. --

28 §

1. Tuomioistuin tekee päätöksen luovuttamisesta 14 päivän kuluessa tutkinnan päättymisestä. Päätös on perusteltava.
2. Jos tuomioistuin toteaa -- että luovuttamista ei voida sallia -- sen on päätöksessään kieltäydyttävä luovuttamisesta.
3. Muissa kuin 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tuomioistuin antaa luvan luovuttamiseen, paitsi jos se katsoo, että 11 §:n 1 momentin mukaan eurooppalaista pidätysmääräystä ei voida panna täytäntöön --.

2.2 Perustelut

- 1 Luovutettavaksi pyydetty henkilö on Puolan kansalainen. Rechtbank Amsterdamin on päätettävä, paneeko se täytäntöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen, jonka Puolan oikeusviranomainen antoi 6.4.2021 kahden vuoden pituisen vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Tämä rangaistus määrättiin 30.6.2020 annetulla lainvoimaisella tuomiolla 1) väkivaltaa käyttämällä ja sillä uhkaamalla tehdystä pakottamisesta ja 2) väkivallalla uhkaamisesta. Asianomainen henkilö ei ole suostunut luovuttamiseensa Puolaan.

- 2 Rechtbank ei näe perusteita, jotka voisivat olla esteenä asianomaisen henkilön luovuttamiselle, lukuun ottamatta ennakkoratkaisukysymysten kohteena olevaa kysymystä.
- 3 Rechtbank totesi, että syksystä 2017 lähtien pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on ollut oikeuslaitoksen riippumattomuuteen liittyviä rakenteellisia tai yleisiä puutteita, jotka olivat siis olemassa jo tämän eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteena olevan tuomion antamisajankohtana. Nämä puutteet ovat syksystä 2017 lähtien pahentuneet entisestään. Näiden puutteiden vuoksi pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on yleisesti olemassa todellinen vaara perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa taatun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden keskeisen sisällön loukkaamisesta eli todellinen vaara siitä, että oikeutta riippumattomaan tuomioistuimeen loukataan.
- 4 Nämä rakenteelliset tai yleiset puutteet vaikuttavat (osittain) myös perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa taattuun perusoikeuteen, joka koskee etukäteen laillisesti perustettua tuomioistuinta. Nämä puutteet ovat seurausta 8.12.2017 annetusta laista, joka tuli voimaan 17.1.2018 ja joka koskee Krajowa Rada Sądowictwan (kansallinen tuomarineuvosto, Puola; jäljempänä KRS) asemaa ja sen roolia puolalaisten tuomioistuinten jäsenten nimittämisessä.¹ Sąd Najwyższy (ylin tuomioistuin, Puola; jäljempänä SN) totesi 23.1.2020 asiassa BSA I-4110-1/20 antamassaan päätöslauselmassa, että vuonna 2018 voimaan tulleen lainsäädännön mukaan KRS ei ole riippumaton elin, vaan se on suoraan poliittisten viranomaisten alainen ja että tämä riippumattomuuden puute² johtaa puutteisiin tuomareiden nimittämismenettelyssä. Muiden tuomioistuinten kuin SN:n osalta päätöslauselmassa todetaan, että tuomioistuimen istuntokokoonpano ei ole Puolan rikosprosessilaissa tarkoitettulla tavalla asianmukainen, jos tähän kokoonpanoon kuuluu myös henkilö, joka on nimitetty tuomioistuimeen vuonna 2018 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisesti KRS:n esityksestä, sikäli kuin nimittämismenettelyyn liittyvä puute johtaa käsiteltävän asian olosuhteissa Puolan perustuslaissa, perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitettujen riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeiden loukkaamiseen. Tämä päätelmä ei ole sovellettavissa ennen päätöslauselmaa annettuihin tuomioihin eikä tuomioihin, jotka annetaan menettelyissä, jotka olivat jo vireillä päätöslauselman antamishetkellä

¹ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądowictwa oraz niektórych innych ustaw.

² Vrt. unionin tuomioistuimen [tuomio] 15.7.2021, C-791/19, ECLI:EU:C:2021:596, komissio v. Puola (tuomareihin sovellettava kurinpitojärjestelmä), 108 kohta ("It must be held that the factors highlighted in paragraphs 104 to 107 of the present judgment are such as to give rise to legitimate doubts as to the independence of the KRS and its role in an appointment process such as that resulting in the appointment of the members of the Disciplinary Chamber") ja 110 kohta ("Those factors, taken in the context of an overall analysis including the important role played by the KRS – a body whose independence from the political authorities is questionable, as is apparent from paragraph 108 of the present judgment – –").

istuntokokoonpanossa.³ Rechtbank on viran puolesta tietoinen toiseen eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaan asiaan liittyvästä 25.1.2020 päivätystä luettelosta, joka käsittää 384 sellaisen tuomarin nimet, jotka on nimitetty vuonna 2018 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisesti KRS:n esityksestä.⁴ On uskottavaa, että tällaisten nimitysten määrä on aikaa myöten vain lisääntynyt.

On siis olemassa todellinen vaara siitä, että Puolaan vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten luovutettavan henkilön asia on ratkaistu menettelyssä, johon on osallistunut yksi tai useampi vuonna 2018 voimaan tulleen lainsäädännön nojalla KRS:n esityksestä nimitetty tuomari.

- 5 Toisin kuin henkilö, jonka luovuttamista Puolaan pyydetään syytetoimenpiteitä varten, sellainen henkilö, jonka luovuttamista Puolaan pyydetään vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten, pystyy käytännössä selvittämään, ketkä tuomarit ovat osallistuneet hänen asiansa ratkaisemiseen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa. Samoin kuin henkilö, jonka luovuttamista Puolaan pyydetään syytetoimenpiteitä varten, sellainen henkilö, jonka luovuttamista Puolaan pyydetään vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten, ei ole 14.2.2020 alkaen voinut tehokkaasti riitauttaa tuomarinimityksen pätevyyttä tai tuomarin lainkäyttötehtävien hoitamisen lainmukaisuutta. Puolan tuomioistuimet eivät voi 14.2.2020 voimaan tulleen lainsäädännön⁵ perusteella tutkia tällaista väitettä.⁶
- 6 Rechtbank ei voi ilman muuta päätellä edellä 4 ja 5 kohdassa katsomansa perusteella, että pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon luovuttamisen yhteydessä on olemassa todellinen (yleinen tai yksilöllinen) vaara siitä, että etukäteen laillisesti perustettua tuomioistuinta koskevaa luovutetun henkilön oikeutta on loukattu, koska ei ole selvää, millaista arviointiperustetta on käytettävä tutkittaessa, onko kyseistä oikeutta jo loukattu. Tässä yhteydessä merkitystä on myös sillä, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoo, että oikeus etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen, sellaisena kuin se taataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa, on erillinen oikeus, joka kuitenkin liittyy hyvin läheisesti riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeisiin. Arvioidessaan, merkitsevätkö tuomarien nimittämiseen liittyvät sääntöjenvastaisuudet kyseisen oikeuden rikkomista, Euroopan

³ Päätöslauselman englanninkielinen käännös on saatavilla SN:n internetsivustolla www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/BSA%20I-4110-1_20_English.pdf.

⁴ Bron: <https://oko.press/lista-dla-obywateli-384-sedziow-zarekomendowanvch-przez-neo-kr/>.

⁵ Amendments to the laws on the judiciary, muun muassa the Act on the organization of the common courts, the Act on the Supreme court ja the Act the National Council of the judiciary.

⁶ 26 §:n 3 momentti.

ihmisoikeustuomioistuin soveltaa kolmivaiheista testiä.⁷ Ei ole selvää, onko tätä testiä sovellettava myös rajat ylittävissä asiayhteydessä, jossa on kyse vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten pyydettyä luovuttamista koskevasta päätöksestä.

- 7 Irlannin Supreme Court esitti 30.7.2021 tekemällään päätöksellä ennakkoratkaisukysymyksiä. Kyseinen ennakkoratkaisupyyntö, jonka unionin tuomioistuimen vastaanotti 3.8.2021, on saanut asiattunnuksen C-480/21 (Minister for Justice and Equality). Supreme Courtin esittämät ennakkoratkaisukysymykset koskevat niiden sanamuodon mukaan eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu syytetoimenpiteitä varten, vaikka yksi Irlannin tuomioistuimissa vireillä olevista eurooppalaisista pidätysmääräyksistä koskee vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanemista. Nyt tarkasteltavana oleva eurooppalaisen pidätysmääräys koskee myös vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanemista. Kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen perustana oleva lainvoimainen tuomio on annettu 14.2.2020 jälkeen. Vaikka tällaisessa tapauksessa luovutettavaksi pyydetty henkilö kykenee selvittämään, ketkä tuomarit ovat käsitelleet hänen rikosasiaansa ja vaikka tällainen tapaus siis siltä osin poikkeaa syytetoimenpiteitä koskevasta asiasta, Puolassa ei myöskään sellaisen täytäntöönpanoasian osalta, jossa lainvoimainen tuomio on annettu 14.2.2020 jälkeen, ole olemassa tehokasta oikeussuojakeinoja sitä vastaan, että oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen on mahdollisesti loukattu. Esiin nousee kysymys, mitä arviointiperusteita käyttäen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen, jonka on ratkaistava vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista koskevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva asia, on tutkittava, onko pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa loukattu oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen.
- 8 Vastaus tähän kysymykseen ei ole ”clair”, eikä se välttämättä ilmene unionin tuomioistuimen aikaisemmasta oikeuskäytännöstä.
- 9 Rechtbank esittää näin ollen unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

[ks. 4. pääotsikko] [– –]

2.3 Kiireellistä käsittelyä koskeva pyyntö

- 10 Rechtbank pitää toivottavana, että kysymykseen vastataan nopeasti. Puolan oikeusviranomaisten antamat eurooppalaiset pidätysmääräykset muodostavat

⁷ Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio (suuri jaosto) 1.12.2020, ECLI:CE:ECHR:2020:1201JUD002637418 (Guðmundur Andri Ástráðsson v. Islanti), 243–252 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.7.2021, ECLI:0722JUD004344719 (Reczkowicz v. Puola), 221–224 kohta.

Alankomaissa suuren osan täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen koko työmäärästä.⁸

- 11 Rechtbank pyytää unionin tuomioistuinta käsittelemään tämän ennakkoratkaisupyyntö Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 267 artiklan neljännessä kohdassa ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklassa tarkoitetussa kiireellisessä menettelyssä.
- 12 Ennakkoratkaisukysymys koskee SEUT:n kolmannen osan V osastossa tarkoitettua alaa. Luovutettavaksi pyydetty henkilö on tällä hetkellä Alankomaissa luovuttamista varten säilöön otettuna. Rechtbank ei voi tehdä luovuttamista koskevaa päätöstä, ennen kuin unionin tuomioistuin on vastannut ennakkoratkaisukysymykseen. Unionin tuomioistuimen nopea vastaus ennakkoratkaisukysymykseen vaikuttaa näin ollen suoraan ja ratkaisevasti siihen, miten kauan asianomainen on säilöön otettuna luovuttamismenettelyä varten.

3. Loppupäätelmä

Istuntokäsittely on aloitettava uudelleen ennakkoratkaisukysymyksen esittämiseksi Euroopan unionin tuomioistuimelle.

4. Päätös

PYYDETÄÄN Euroopan unionin tuomioistuinta vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

Mitä arviointiperustetta täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen, jonka on ratkaistava kysymys lainvoimaisen, vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemiseen liittyvän eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, on käytettävä tutkiessaan, onko pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa tuomioon johtaneessa oikeudenkäyntimenettelyssä loukattu oikeutta etukäteen laillisesti perustettuun tuomioistuimeen, jos kyseisessä jäsenvaltiossa ei ole käytettävissä tehokasta oikeussuojakeinoa tämän oikeuden mahdollista loukkaamista vastaan?

[loppulauselma ja allekirjoitukset] [– –]

⁸ Käytettävissä olevien tuoreimpien, vuotta 2019 koskevien tilastotietojen mukaan Alankomaille toimitettiin vuonna 2019 1077 EABM eurooppalaista pidätysmääräystä, joista 379 oli peräisin Puolasta. Lähde: Openbaar Ministerie, Internationaal Rechtshulpcentrum Amsterdam, Jaarrapportage Europees aanhoudingsbevel 2019, s. 9.